

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ
НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ТӘРБИЕНІҢ
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ
В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ
И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

II КНИГА

Қостанай қ., 2025 ж.
г. Қостанай, 2025 г.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Қуанышбаев Сеитбек Бекенович, география ғылымдарының докторы, доцент, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, Қазақстан; **Наурызбаева Эльмира Кенжеғалиқызы**, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің академиялық мәселелер жөніндегі проректоры; **Жарлығасов Женис Бахытбекович**, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры; **Скударева Галина Николаевна**, педагогика ғылымдарының докторы, доцент, Ресейлік Мәскеу облысындағы Мемлекеттік жоғары білім беру ұйымы «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректоры, педагогика кафедрасының меңгерушісі, Ресей; **Бережнова Елена Викторовна**, педагогика ғылымдарының докторы, Ресей Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры; **Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының директоры; **Ибраева Айман Елемановна**, Қостанай облысы әкімдігінің Білім басқару басшысы; **Калимжанова Роза Лаиковна**, PhD докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; **Утегенова Бибикуль Мазановна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Смаглий Татьяна Ивановна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Жетписбаева Айсылу Айратовна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы. Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар - тәрбиенің тұжырымдамалық негізі:
Қ 22 Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары: II Кітап, 27 ақпандағы 2025 жылдың – Қостанай: Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2025 . – 1611 б. = Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях: Материалы международной научно-практической конференции: II книга, 27 февраля 2025 года. – Костанай: Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2025. – 1611 с.

ISBN 978-601-356-498-2

Жинақта Алтынсарин оқуларының «Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар – тәрбиенің тұжырымдамалық негізі» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланған. Бұл Қазақстандық білім беру жүйесіндегі балалар мен жастарды тәрбиелеудің құндылықтары туралы зерттеулер, еліміздің ұлттық біртұтас тәрбие бағдарламаны жүзеге асыру жолдары, жас ұрпақты тәрбиелеуде халықаралық және отандық тәрбие мәселелері ескеру жолдары, мектеп пен отбасының қоғамдық тәрбие күштерін біріктіру туралы пікірлері, зерттеу ұсынылымдары туралы мақалалар жинақталған.

Жинақта білім беруде ұлттық тәлім-тәрбие құндылықтарын еңгізудің өзекті мәселелері, озат тәжірибелер, біртұтас тәрбиенің бағыт-бағдарымен тенденцияларын айқындалып, сондай-ақ қолжетімділікпен инклюзивтілікті қамтамасыз ету, барлық деңгейлердегі мазмұнның құндылық аспектісін өзектендіру, білім беру ұйымдарында ашықтық пен ынтымақтастық ахуалын құру, білім беруді дамыту мен психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық форматтарымен тиімді тәжірибелерін еңгізу, педагогикалық ғылым мен практиканы интеграциялау қарастырылған.

Конференция материалдары қазіргі білім беру контекстіндегі Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасының өзектілігін, оқытудың гуманистік теориясының ғылыми негіздерін, қазіргі педагогикалық білім берудегі ғылым мен практиканың өзара байланысы мәселесін шешу жолдарын, интегративті жүйе ретіндегі кәсіпке дейінгі педагогикалық білім берудің маңыздылығын, цифрлық ресурстарды пайдалана отырып, педагогтардың тәрбие мәселелерін өз қызметтерінде шешу жолдары айқындалған.

Бұл жинақтың материалдарын ғалымдар, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушылары, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілер, педагог-психологтар, магистранттар мен студенттер пайдалана алады.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях», определяющие общие направления тенденции внедрения национальной программы «Біртұтас тәрбие», такие, как ценностные аспекты воспитания подрастающего поколения, анализ возможностей и лучших практик по внедрению единой программы воспитания, поддержка взаимодействия школ и семьи в воспитании ценностных ориентиров детей и молодежи, изучение путей создания безопасной и поддерживающей образовательной среды в организациях образования.

Материалы Конференции посвящены обсуждению актуальности педагогического наследия Ы. Алтынсарина в контексте современных ориентиров ценностных смыслов воспитания, научных основ аксиологических аспектов обучения и воспитания, а также вопросы готовности педагогов к современным вызовам в отечественном образовании, педагогической готовности педагогов к инновационной деятельности с использованием цифровых ресурсов. Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-498-2

9 786013 564982

УДК 37.02
ББК 74.00

другие формы саморазрушения. Это подчеркивает необходимость формирования у общества и молодежи грамотного подхода к использованию технологий, а также важность своевременной психоэмоциональной поддержки для пострадавших от кибербуллинга. Важно, чтобы образовательные и социальные структуры активно вмешивались в процесс профилактики кибербуллинга, а также разрабатывались эффективные методы помощи жертвам этого явления, чтобы предотвратить развитие аутодеструктивных тенденций.

Список литературы:

1. Айтбаев, К. А. Психологические особенности подростков, подвергшихся кибербуллингу / К. А. Айтбаев. – Алматы: Ғылым, 2021.
2. Мухамедьярова, С. Д. Риски и последствия кибербуллинга среди молодежи Казахстана / С. Д. Мухамедьярова. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
3. Сулейменова, Г. К. Психология подростков в условиях интернет–насилия / Г. К. Сулейменова. – Нур–Султан: Еуразия университеті, 2020.
4. Киселева, Е. В. Кибербуллинг как форма агрессии в интернете / Е. В. Киселева. – М.: Речь, 2020.
5. Руденко, И. А. Аутодеструктивное поведение подростков: причины и профилактика / И. А. Руденко. – СПб.: Питер, 2019.
6. Григорьева, Л. А. Кибербуллинг и его последствия для психического здоровья подростков / Л. А. Григорьева. – М.: Институт психологии РАН, 2021.

ӘОЖ376

СТЖД ІІІ–ШІ ДЕҢГЕЙДЕГІ БАЛАЛАРҒА МНЕМОТЕХНИКА АРҚЫЛЫ БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУІН ДАМУ

Тлеухор Ақниет Рахметкалиқызы

4 курс студенті

Е.А. Бөкетов атындағы

Қарағанды зерттеу университеті

Қарағанды қ., Қазақстан

Аңдатпа

Бұл мақалада сөйлеу тілінің жалпы дамымауының ІІІ деңгейіндегі балалардың байланыстырып сөйлеу қабілетін дамытуда мнемотехниканы қолдану әдістері қарастырылады. Мнемотехника – есте сақтау қабілетін арттырып, ақпаратты құрылымдауға көмектесетін тиімді әдіс ретінде сипатталады. Зерттеуде балалардың сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған мнемокестелер, символдар мен суреттерді қолдану жолдары ұсынылған. Сонымен қатар, мнемотехниканы қолдану арқылы байланыстырып сөйлеу процесін жүйелі түрде қалыптастырудың маңыздылығы талданады.

Түйінді сөздер: Сөйлеу тілінің жалпы дамымауы, сөйлеу тілінің қалыптасу процесі, мнемотехника,

Аннотация

В данной статье рассматриваются методы использования мнемотехники для развития связной речи у детей с общим недоразвитием речи ІІІ уровня. Мнемотехника описывается как эффективный метод, помогающий улучшить память и структурировать информацию. В исследовании предложены способы использования мнемотаблиц, символов и рисунков, направленных на развитие речевых навыков у детей. Также анализируется значимость систематического формирования связной речи с применением мнемотехники.

Ключевые слова: Общее недоразвитие речи, процесс формирования речи, мнемотехника.

Abstract

This article examines methods of using mnemonics to develop coherent speech in children with level III general speech underdevelopment. Mnemonics are described as an effective method to enhance memory and structure information. The study proposes ways to use mnemonic tables, symbols, and pictures to develop children's speech skills. Additionally, the importance of systematically forming coherent speech through mnemonics is analyzed.

Key words: *General speech underdevelopment, speech formation process, mnemonics.*

Сөйлеу адам мен оны қоршаған қоғам арасындағы өзара әрекеттің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады. Ол арқылы балаларды тәрбиелеу және оқыту процесі жүзеге асырылады. Сөйлеу білім алу құралы ретінде де қызмет етеді. Толық, анық және сауатты айтылған ойдан баланың жеке тұлғасының дамуы туралы көптеген нәрселерді айтуға болады[1].

Мектепке дейінгі жаста балалар сөйлеуге белсенді қызығушылық танытады, оны әртүрлі нұсқада қолданып, грамматикалық және мағыналық аспектілерді пайдаланады. Дегенмен, соңғы уақытта тілдік дамуында жетіспеушілік байқалатын балалар саны артты, бұл мәселе үлкен назар аударуды талап етеді. Осыған бірінші кезекте логопедтер мен дефектологтар және педагогтар көңіл бөледі, олардың негізгі міндеті балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын дамыту болып табылады.

Сөздік қордың аз болуының басты себебі – балалардың еркін сөйлеу қабілетінің шектеулі болуы: адамдардың арасындағы қарым–қатынасты компьютер алмастыруы, ата–аналармен сөйлесудің тапшылығы және балалардың тілдік қиындықтарын елемеу – мұның бәрі сөйлеу қиындықтары бар балалардың санын көбейтуде[2].

Көп жағдайда сөйлеу тілінің жалпы дамымауы бар балалар байланыстырып сөйлеуді қолдануда үлкен қиындықтарға ұшырайды. Белгілі болғандай, бұл топтағы балалардың тілдік және психикалық дамуының бірқатар ерекшеліктері бар: сөздік қорының аздығы, сөйлемдегі сөздерді үйлестіре алмауы, дыбыстарды дұрыс айтпауы, көпшілігінде есте сақтау, зейін және ойлау қабілеті бұзылған, нәтижесінде ауызша байланыстырып сөйлеу қабілетінің меңгерілуі едәуір төмендейді.

Балаларда сөйлеу тілінің қалыптасу процесі, тілдік патологиясы жоқ, қалыпты балаларда күрделі, ұзақ және біртіндеп өтетін процесс болып табылады, ол ойлау, іс–әрекет және қарым–қатынас дамуының барысында жүзеге асады[3].

Сөйлеудің қалыптасу кезеңі 4 кезеңге бөлінеді:

1. Дайындық кезеңі (туғаннан бастап 1 жасқа дейін);
2. Мектеп алды, тілді алғаш меңгеру (1 жастан 3 жасқа дейін);
3. Мектепке дейінгі кезең (3 жастан 7 жасқа дейін);
4. Мектеп кезеңі (7 жастан 17 жасқа дейін).

Сөйлеудің бастамалары дайындық кезеңінде, яғни туылғаннан 1 жасқа дейін, баланың ересектермен эмоционалдық қарым–қатынасы барысында қалыптасады, бұл болашақ байланыстырып сөйлеудің негіздерін қалайды. Эмоционалдық қарым–қатынаста толыққанды сөз қолданылмайды, бірақ ересектерден балаға сезімдері мен эмоционалдық қарым–қатынасы беріледі. Уақыт өте келе қарым–қатынас деңгейі баланың сөздік қорын байыту, оның бетпе–бет кездесетін заттар санының артуы және эмоционалдық бейнелерді сөзбен айту арқылы кеңейеді. Осы кезеңде бала өзіне бағытталған сөзді түсінуді үйреніп, өз дауыстық және артикуляциялық қабілеттерін сөйлеуді қайталауға, яғни жауап беру реакциясына қолданады. Сөзді түсіну арқылы баланың белсенді сөйлеуі қалыптаса бастайды. Бала қарапайым дыбыс қайталаудан, дыбыс тіркестерінен бастайды, кейін оның ересекке бағытталып айтуға деген құлшынысы пайда болады[4].

Сөйлеу тілінің жалпы дамымауы – бұл есту қабілеті мен интеллектісі қалыпты

балаларда сөйлеу жүйесінің барлық компоненттерінің (дыбыстық, лексикалық, грамматикалық және фонематикалық) қалыптасуының бұзылуы. Бұл жағдайда балалар байланыстырып сөйлеуді меңгеруде қиындықтарға тап болады. Левина Р.Е. пікірінше, жалпы тілдік даму үшін байланыстырып сөйлеуді қалыптастырудың ең қолайлы деңгейі – III деңгей, себебі бұл деңгей сөздік–грамматикалық және фонетикалық–фонематикалық даму деңгейіндегі сөйлемдерді толыққанды құра білуге мүмкіндік береді[5].

Балалардың ерекшеліктерін ескере отырып, педагогтар үшін білім беру процесінде сөйлеуді үйретуде әдістерді дұрыс таңдап, бейімдеу өте маңызды міндет болып табылады. Балаларды сөйлеу іс–әрекетіне қызығушылық танытуға және оның қызықты болуы да осы жұмыста ерекше орын алады. Балаға сабақты жеңіл әрі қолжетімді іс–әрекетке айналдыру қажет, себебі қызығушылық сөйлеуді меңгерудің табыстылығына байланысты болады. Осы мақсатта балаларды оқытуда тек дәстүрлі әдістерді ғана емес, шығармашылық және стандартты емес әдістер мен техникаларды қолдану орынды, олардың тиімділігі жалпы қабылданған әдістермен бірге анық байқалады. Мұндай әдістердің бірі – мнемотехникалық әдістерді қолдану[6].

Мнемотехника немесе мнемоника («mnemonikon») грек тілінен аударғанда «еске түсіру өнері» деп аударылады, бұл еске сақтау, сақтау, қайталау және сөйлеуді дамыту үшін қосымша ассоциацияларды қолданатын әдістер мен тәсілдердің жүйесі болып табылады. Мнемотехника жайлы алғаш Цицерон мен Квинтилиан жазбаларында айтылған. Кейінірек бұл технология көптеген авторлар тарапынан қаралып, толықтырылып, ақырында бізге жетті[7].

Қазіргі уақытта мнемотехниканың әдістері балалармен логопедиялық жұмыста қолданылады, байланыстырып сөйлеуінде қиындықтары бар балалар үшін бұл әдістердің тиімділігі артып келеді.

Бұл техниканың негізгі құпиясы психофизиологиялық негізде жатыр, ол өте қарапайым және жеткілікті түрде белгілі. Осы әдістің әрекеті көрнекі бейнелер мен сөздік ұғымдарды біріктіруге негізделеді, оларды ми бақылайды. Кейінірек, осы ассоциацияның кез келген бейнесі бойынша қайталаған кезде, ми бұрын біріктірілген барлық бейнелерді қайта ойлайды.

Осы әдісті қолданудың мақсаты – психикалық процестерді дамыту – есте сақтау, ойлау, қиялдау, себебі олар сөйлеудің толыққанды дамуы үшін тығыз байланысты. Мнемотехникалық кестелермен жұмыс жасау дағдыларын меңгеру оқу уақытын айтарлықтай қысқартып, келесі міндеттерді шешеді[8]:

1. Балаларға графикалық бейнелер арқылы әңгімелерді түсініп айтуға, өлеңдер жаттауға дағдыландыру.
2. Олардың сипаттамалық әңгімелер құрастыру қабілеттерін дамыту.
3. Психикалық процестерді дамыту: жады, зейін, ойлау.
4. Балалардың ақыл–ой белсенділігін, ойлау қабілетін, байқағыштықты, салыстыруды, маңызды белгілерді ажыратуды дамыту.
5. Балаларды дұрыс дыбыс айтуға үйрету, әріптермен таныстыру.

Мнемотехниканың қолданылатын бағыттарының бірі – диалогтық және монологтық сөйлеуді қалыптастыру. Бұл технология мыналарды қамтиды: суреттерді қарау, иллюстрациялар, әңгімелер, әңгімелесу, әңгімелер құрастыру, көркем әдебиетті қайта айту және т.б. – бұл барлық іс–әрекеттер сөздік қорды белсендіреді және байытады, жұмбақтарды шешу және өлеңдерді жаттау кезінде де сөздік қорды дамытуға ықпал етеді. Сондай–ақ грамматикалық дұрыс сөйлеуді қалыптастыруға назар аударылады[9].

Осы әдіспен жұмыс жасау «қарапайымнан күрделіге дейін» принципі бойынша жүргізіледі, бағдарламаны мнемоквадраттардан бастау, кейін мнеможолдарға өту

және ең күрделі форма – мнемокестелермен аяқтау.

Барлық коррекциялық процесс 8 кезеңнен тұрады.

Мнемотехниканы қолдану келесі кезеңдерден тұрады:

1. Бірінші кезең: Балаларды мнемокестелер мен символдардың элементтерімен таныстыру. Мысалы, түс, форма, өлшем, әрекет белгілерін көрсету.

2. Екінші кезең: Тірек сызбалар мен символдардың элементтерін күрделендіру. Осылайша, балалардың есте сақтау қабілеті мен сөйлеу дағдылары нығаяды.

3. Үшінші кезең: Жаңа материалды меңгеру үшін мнемокестелер мен символдарды барлық оқу қызметінде қолдану. Бұл балалардың сөздік қорын байытып, сөйлеуін дамытады.

4. Төртінші кезең: Бірнеше символдарды біріктіруді үйрету, яғни символдар тізбегін «оқу». Бұл балалардың логикалық ойлауын және байланыстырып сөйлеуін жетілдіреді.

5. Бесінші кезең: Балаларға өз бетінше ойлануға және белгілі бір қасиетті білдіретін сәйкес бейнені таңдауға мүмкіндік беру. Бұл олардың таңдауын негіздеуге үйретеді.

6. Алтыншы кезең: Мнемокестелердің мазмұнын талдау және қарастыру арқылы бейнеленгенді түсіну және оны сөйлеу үлгісімен салыстыру. Бұл балалардың түсіну қабілетін арттырады.

7. Жетінші кезең: Педагогтар балаларды ақпаратты қайта кодтауға, яғни абстрактілі символдарды бейнелерге айналдыруға үйретеді. Бұл олардың қиялын және шығармашылық қабілеттерін дамытады.

8. Сегізінші кезең: Берілген тақырып бойынша ертегі немесе әңгімені өз бетінше баяндау. Бұл кезеңде сөйлеу құрылымы, мәнерлілік, сөйлем құрастыру дағдылары жетілдіріледі [10].

Мнемокестелерді рәсімдеу кезінде сюжетті бір стильде бейнелеу маңызды, ақпарат балалардың қабылдауына қолжетімді болуы керек, ал көлемі олардың мүмкіндіктеріне сәйкес келіп, қажеттілігіне қарай ұлғайып отыруы тиіс. Мнемокестеде бәрін бейнелеуге болады: ертегі кейіпкерлерін, табиғат құбылыстарын, кейбір әрекеттерді графикалық немесе жартылай графикалық түрде көрсетуге болады. Бастысы – бейнеленгеннің балаларға түсінікті болуы. Сонымен қатар, балаларды мнемокестелерді жасау процесіне қатыстыру олардың графо–моторлық дағдыларын, есте сақтауын және ақпаратты кодтау қабілетін дамытады. Мнемотехника әдістерін меңгерген балалар кейіннен қарым–қатынас және оқу процесінде өз бетінше сөйлеуін дамыта алады.

Қорытындылай келе, мнемотехника әдісін қолдану балалардың есте сақтау, логикалық ойлау және ассоциативті байланыстар құру қабілеттерін дамытады. Сонымен бірге, бұл тәсіл сөйлеудің мазмұндылығы мен құрылымдық бірізділігін қамтамасыз етуге жағдай жасайды. Осылайша, мнемотехниканы кешенді түрде қолдану сөйлеу тілінің жалпы тежелуі бар балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын дамытуда ғылыми негізделген, нәтижелі әдіс болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алексеева, М.М. Речевое развитие дошкольников [Мәтін]: учеб. пособие для студентов / М. М. Алексеева, В.И. Яшина. - М. : Академия, 2000. - 297 б.
2. Бизикова, О.А. Теория и методика развития речи дошкольников в определениях, таблицах и схемах [Мәтін] : учеб. пособие для студентов высш. учебных заведений / О.А. Бизикова, Н.С. Малетина. - Екатеринбург : Издатель Калинина Г.П., 2009. - 86 б.
3. Белякова, Л.И. Речевой онтогенез и значение гиперсензитивных периодов [Мәтін] / Л.И. Белякова. - Воронеж : МОДЭК, 2001. - 256 б.
4. Кольцова, М.М. Ребёнок учится говорить [Электронды ресурс] / М. М. Кольцова. - М. : Советская Россия, 1979. - 192 б.

5. Левина, Р.Е. Общая характеристика недоразвития речи у детей [Мәтін] / Р.Е. Левина / 2008. - 284 б.
6. Выгодский, Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка [Мәтін] / Л.С. Выгодский // Вопросы психологии. - 2006. - № 6. - б.62-76.
7. Давышова, Т.Г. Использование опорных схем в работе с детьми [Мәтін] / Т.Г. Давышова, В.М. Ввозная // Справочник старшего воспитателя дошкольного учреждения. - 2008. - № 1. - б.16.
8. Усенко, Ю.В. Использование мнемотаблиц в познавательном-речевом развитии дошкольника [Мәтін] / Ю. В. Усенко // Дошкольная педагогика. - 2013. - № 7. - б. 18
9. Капышева, Н.А. Формирование связной речи у детей с ОНР III уровня на занятиях по обучению рассказыванию по серии картинок [Мәтін] / Н.А. Капышева // Логопедия. - 2003. - № 1-2. - б. 43-56.
10. Омельченко, Л.В. Использование приемов мнемотехники в развитии связной речи [Мәтін] / Л.В. Омельченко // Логопед. - 2008. - № 4. - б.102-115.

УДК 93

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ КОСТАНАЙСКОГО РЕГИОНА В 20–40 ГОДОВ ХХ ВЕКА

Токмурзов Алибек Маралбекович

магистр исторических наук, 7М02201–История
КРУ им. А. Байтұрсынұлы

Аннотация

Статья посвящена развитию образовательной системы Костанайского региона в период с 1920–х по 1940–е годы, акцентируя внимание на влиянии Ибрая Алтынсарина, который заложил основы светского образования среди казахского населения. В рассматриваемый период была сформирована сеть образовательных учреждений, включая школы, техникумы и училища, направленные на ликвидацию неграмотности и подготовку квалифицированных кадров. Основой образовательной системы стали «Алтынсаринские школы», которые стали важным этапом в развитии школьного образования и педагогической культуры региона. Важным шагом стало создание первого учительского института в Костанайе в 1939 году, который сыграл ключевую роль в подготовке педагогических кадров. В статье описывается трудности и достижения образовательной системы в годы войны, а также подчеркивается значимость преемственности педагогической традиции, уходящей корнями в XIX век.

Ключевые слова: Костанайский регион, образовательная система, Ибрай Алтынсарин, светское образование, Алтынсаринские школы.

Аңдатпа

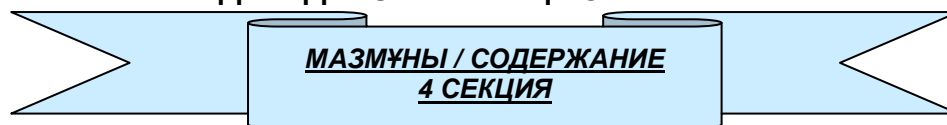
Мақала 1920–1940 жылдар аралығында Қостанай өңіріндегі білім беру жүйесінің дамуына арналған. Онда Ыбырай Алтынсариннің қазақ халқында әлеметтік білім беруді қалыптастырудағы рөлі басты назарға алынады. Бұл кезеңде сауатсыздықты жою және білікті кадрларды даярлау мақсатында білім беру мекемелерінің желісі, соның ішінде мектептер, техникумдар мен училищелер құрылды. Білім беру жүйесінің негізі болған «Алтынсарин мектептері» өңірдегі мектептік білім мен педагогикалық мәдениеттің дамуына маңызды қадам болды. 1939 жылы Қостанайда алғаш рет мұғалімдер институты ашылып, педагогикалық кадрларды даярлауда шешуші рөл атқарды. Мақалада соғыс жылдарындағы білім беру жүйесінің қиындықтары мен жетістіктері сипатталып, XIX ғасырдан бастау алатын педагогикалық дәстүрдің жалғасуының маңызы көрсетіледі.

Түйінді сөздер: Қостанай өңірі, білім беру жүйесі, Ыбырай Алтынсарин, дүниетанымдық білім, Алтынсарин мектептері.

Abstract

The article is dedicated to the development of the educational system in the Kostanay region from the 1920s to the 1940s, with a focus on the role of Ibrahim (Ibrai) Altynsarin, who laid the foundations of secular education among the Kazakh population. During this period, a network of educational institutions was formed, including schools, technical schools, and vocational schools, aimed at eliminating illiteracy and training qualified personnel. The «Altynsarin schools» became the foundation of the education system and

**БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ АУЫТҚУЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ САЛАСЫНДАҒЫ
ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР**

**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРАКТИКИ В ОБЛАСТИ ПРОФИЛАКТИКИ
ДЕВИАЦИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ**

Абдуллаева Гунай Имран–кызы	Самосаботаж учебной деятельности и его профилактика как психолого–педагогическая проблема	3
Азатқызы Айзат	Жаратылыстану бағытында дуалды оқытудың тиімділігі мен келешегі	8
Айменова Ляззат Булатовна	Профилактика аутодеструктивного поведения среди несовершеннолетних: эффективные практики в школе	13
Акылбекова Эльмира Акылбековна, Даниярова Айтолкын Темирболатовна	Бастауыш сынып оқушыларының агрессиясының психологиялық–негіздері	17
Аллавердиева Наталья Евгеньевна	Педагогическое сопровождение профилактики девиантного поведения обучающихся в колледже	21
Аллахвердиева Индира Кязимовна	Профилактика девиантного поведения в организации образования	26
Алпысбаева Гульнара Болатбековна, Тойгамбаева Асель Темиргалеевна	Инклюзивные технологии в обучении английскому языку: создание комфортной и поддерживающей среды для каждого ученика	31
Ансаганов Бекзат Сейтжанович, Демисенова Шнар Сапаровна	Роль социального интеллекта в педагогической деятельности	35
Асылбеккова Самал Асылбекқызы	Профилактика девиантного поведения детей на уроках биологии	39
Атаева Колканат Кабдыгалымовна	Ертегі терапиясын тиімді қолдану	44
Байдильдина Каламкас Нурланқызы	Развитие эмоционального интеллекта у подростков как способ профилактики девиантного поведения	48
Байменова Ботагоз Жумағалиевна, Нурманова Айнагуль Рахимжановна	Новые подходы в преподавании казахского языка и литературы: цифровизация и мультимедийные технологии в обучении	51
Байнакатова Зияда Мөндьғалиевна, Кравченко Татьяна Николаевна	Возрастная анатомия и психология: как учесть все риски и создать безопасную (или благоприятную) среду в организациях образования	55
Бакубаева Гульсара Бахчановна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	59

4 СЕКЦИЯ

Батырбаева Анна Янисовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование актуального уровня развития личных профессиональных перспектив в старшем школьном возрасте	63
Бейсенова Сандугаш Аяпбергеновна	Ы. Алтынсариннің ұлттық ағартушылық құндылықтарын өркениетпен ұштастыруы	67
Бекенова Айзада Сайлаубаевна, Курманғалиева Бигайша Аскеровна	Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында инклюзивті білім беруді жүзеге асыру	72
Бектурганова Зульфия Казиевна	Методология обучения на основе связи биологии и химии	77
Бердыгулова Гульзайра Талиповна	Проблемы инклюзивного образования	80
Бобжикова Жанат Жолмагамбетовна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиации в организациях образования	84
Богинская Юлия Валериевна, Кухарь Наталья Сергеевна	Профилактика детской агрессии: опыт специалистов	86
Богучарская Ольга Васильевна	Применение арт–терапевтических методов в коррекции эмоциональных отклонений у школьников: теоретические и практические аспекты	91
Bokhanova Aygul Serikbaevna, Zhaparova Laila Bekzatkhonovna	Deviant behavior in youth: methods of socio– pedagogical prevention	97
Бродельщикова Людмила Евгеньевна, Шкваренко Галина Васильевна	Развитие социально–коммуникативных навыков у учащихся инклюзивного образования	103
Василенко Татьяна Валерьевна, Кольцова Татьяна Михайловна	Профилактика девиантного поведения учащихся на уроках английского языка	107
Габбасова Ульяна Алексеевна, Энна Инна Александровна	Актуальные педагогические стратегии профилактики девиантного поведения подростков в условиях общеобразовательной школы	112
Гапбасова Гулжанат Аскарровна	Шет тілі мамандықтарының студенттерін жазбаша сөйлеуді оқыту процесін модельдеу	115
Домнич Александр Николаевич	Профилактика застенчивости у обучающихся старшего подросткового возраста	119
Жарасбаева Зибатуль Батырхановна	Білім беру ұйымдарында оқушылардың психологиялық және әлеуметтік ауытқуларын алдын алу: педагогикалық тәсілдер мен әдістер	124
Жумабаева Сауле Кагармановна	Анализ эффективности различных методик профилактики девиантного поведения на уроках физики	128

4 СЕКЦИЯ

Зеленцова Виктория Валерьевна	Интеграция психологических и педагогических подходов в цифровые образовательные игры для профилактики буллинга в начальной школе: исследование эффективности и вызовов внедрения	131
Зиновьева Александра Юрьевна	Интерактивные методы против девиаций: воспитание через игру и творчество	136
Идрисова Наталья Владимировна, Грамма София Васильевна	Социальное партнерство семьи, школы и общества в воспитательной деятельности	141
Какишева Нурсулу Тралыевна, Бакун Айнура Тулегеновна	Эффективные педагогические практики и подходы в профилактике девиаций в организациях образования	145
Карина Аягүл Алпысбайқызы, Ахметбекова Ажар Болтириковна	Сөйлеу тілі бұзылысы бар балаларға ұйымдастырылған оқу қызметінде нейробаннерді қолдану	150
Кирилюк Лилия Вильдановна	Профилактика речевых нарушений как способ предотвращения девиантного поведения в школе	154
Куанышбаева Малика Талгатовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование эффективности программы развития толерантности личности в полиэтнических группах обучающейся молодежи	157
Кулинич Татьяна Николаевна	Как избежать перегрузки детей при логопедической коррекции: принципы эффективной работы с дошкольниками в контексте инклюзивного образования	162
Кундубаева Алмагуль Утепаевна	Воспитание ответственности через практические занятия по физике: профилактика асоциального поведения у школьников	165
Лебедева Ольга Александровна	Профилактика девиации в организациях образования казахстана: совокупность современных подходов методов и приёмов	168
Лукович Анна Васильевна	Методы формирования позитивного поведения обучающихся в образовательном процессе	174
Малыгин Андрей Леонидович, Жаркимбаева Динара Есмагамбетовна	Использование педагогических практик как инструмента профилактики девиантного поведения подростков в условиях образовательного пространства	178
Мустафина Асель Сапаргалиевна, Абдулина Айгуль Сапаргалиевна	Дамуында ауытқулары бар балаларды оқытудағы тиімді әдістерді қолдану	182
Мустафина Виолетта Саматовна, Пименова Полина Михайловна	Взаимосвязь стрессоустойчивости и агрессивной коммуникации у студентов бакалавров	187

4 СЕКЦИЯ

Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	К проблеме формирования психологической готовности студентов–психологов к осуществлению психологической профилактики	191
Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	Теоретическое исследование проблемы психологической готовности студентов–психологов к будущей профессиональной деятельности	196
Назмутдинов Ризабек Агзамович, Калиниченко Оксана Викторовна	Профилактика девиаций в организациях образования	200
Ниетбаева Надира Ашировна, Абуова Ақерке	Онлайн және офлайн оқыту форматтарын біріктірудің артықшылықтары мен кемшіліктері	205
Нурлыбаева Аида Муратовна	Приемы и техники в педагогической практики для профилактики девиаций в организациях образования	210
Нұрбекова Балнұр Жомартқызы, Аюуш Жайнагуль	Ерекше білім беруді қажет ететін оқушыларға жаратылыстану пәндерінде оригамиді қолдану	214
Осипова Светлана Павловна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	218
Raizullayev Yerzhan, Togizbayev Daulet	Effective use of problem–based situations in english language teaching	221
Позднякова Наталья Сергеевна	Геймификация как инструмент создания инклюзивной и безопасной образовательной среды	226
Рагимова Рамиля Незаметдинқызы, Шалгимбекова Кенжегуль Сапышевна	Методика разработки дифференцированных заданий для обучения младших школьников английскому языку	231
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Инклюзивное образование и его влияние на преподавание английского языка в школах Казахстана	235
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Использование проектной деятельности в преподавании английского языка в школах Казахстана	240
Серикова Марзия Амантаевна, Ахатов Айдархан Габдуллинович	Геометрия сабақтарында кейбір есептерді Әл–фарабидің әдісімен шешу жағдайларын қарастыру	243
Сивакова Анастасия Робертовна, Кушкинбаева Мерамкуль Жолаушыбаевна	Педагогические подходы к профилактике девиантного поведения в колледже	248
Стрельцова Анастасия Юрьевна	Формы и методы профилактики зависимости от социальных сетей у подростков	252

4 СЕКЦИЯ

Султанова Марья Мнайдаровна	Кибербуллинг и его взаимосвязь с аутодеструктивным поведением	256
Тлеухор Акниет Рахметкаликызы	СТЖД III –ШІ деңгейдегі балаларға мнемотехникаарқылыбайланыстырып сөйлеуін дамыту	260
Токмурзов Алибек Маралбекович	Развитие системы образования на территории Костанайского региона в 20–40 годов XX века	264
Тугаева Эльвира Жангельдиновна	Интерактивные подходы в работе с подростками: эффективная профилактика девиантного поведения	270
Тулупова Динара Мараловна	Білім беру ұйымдарында ауытқулардың алдын алу: психологтың рөлі және тиімді педагогикалық тәжірибелер	274
Удовиченко Виктория Викторовна	Раннее идентифицирование эмоциональных и психологических девиаций у школьников с использованием искусственного интеллекта в контексте педагогической и психологической диагностики	278
Хайруллина Оксана Нуруллоевна	Социально – ориентированная личность школьника, как результат эффективной работы психологической службы школы	283
Хасанова Канагат Жасулановна, Есенгалиева Жанар Жалгасовна	Жасөспірімдер арасындағы ауытқулардың алдын алу саласындағы педагогикалық тәсілдер	288
Хусаинова Гульсайра Маратовна, Каленова Гульнар Маратовна	Тәрбие процесіндегі отбасы, мектеп және қоғам арасындағы әлеуметтік ынтымақтастық	292
Цыгулева Наталья Ивановна	Внедрение цифровых технологий в стратегии профилактики интернет–зависимости среди подростков: психолого–педагогические и технологические аспекты	295
Чупрова Варвара Валериевна, Аубакирова Юлия Доскановна	Роль русского языка и литературы в реализации эффективных педагогических практик по профилактике девиантного поведения в образовательной среде	300
Шамсутдинова Амина Абдухамитовна	Роль биологического образования в профилактике девиантного поведения учащихся	304
Шокимова Сайран Азнабаевна, Ермуханова Инара Ибраимовна	Деятельность центра психологической поддержки в контексте современного образования	307

**«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР –
ТӘРБИЕНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ» атты
АЛТЫСАРИН ОҚУЛАРЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ–ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ
«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ
СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»**

Материалдар жинағын
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай
өңірлік университеті
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық
институтының
педагогика, психология және арнайы білім
беру кафедрасында теріліп, беттелді

Компьютерлік беттеу:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Мекен-жай:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш. 47
(Пединститут ғимараты, Тәуелсіздік к-сі
118, 626 каб.)
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (ішкі 120).

Пішімі 60*84/18.
Көлемі 100,7 б.т.
Электронды нұсқасы университеттің
ksu.edu.kz сайтында орналастырылған
мамыр, 2025 жыл

Сборник материалов набран и сверстан
кафедрой педагогики, психологии и
специального образования
педагогического института
им. У.Султангазина
Костанайского регионального
университета им. Ахмет Байтұрсынұлы

Компьютерная верстка:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Адрес:
110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынова 47
(корпус Пединститута, ул. Тауелсиздик
118, каб. 626).
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (вн.120)

Формат 60*84/18.
Объем 100,7 п.л.
Электронный вариант размещен на сайте
университета ksu.edu.kz
май 2025 год